

INIMA MEA E BUCUROASĂ FIINDCĂ TRĂIEȘTI TU, CRISTOASE
Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione
Rimini, 28 aprilie 2017

Notițe din Introducerea lui Julián Carrón

«Fie ca rugăciunea să nu fie un gest mecanic», ne spunea don Giussani. Așadar, «să ne edificăm conștiința, să ne retrezim responsabilitatea! [...] Toată lumea se află sub un fel de mantie de plumb, într-o situație apăsătoare, care e uitarea scopului pentru care cineva se trezește dimineața, pentru care reia lucrurile, reia controlul asupra proprii persoane. Impactul pe care îl au toate lucrurile asupra omului e acela de a-i spune: „Trezește-te [...]”. [...] O, Doamne, cum ar trebui să fie asta deșteptarea fiecărei dimineți! În schimb, ceea ce caracterizează de obicei zilele noastre, încă de la începutul lor, e o uitare apăsătoare, chiar dacă mai apoi zilele noastre sunt pline de activități. [...] Atunci când ne întânim cu toții, e ca să privim din nou spre lumină [...] [ca să ne revenim din această uitare, ca să] nu permitem ca cel de lângă noi să plângă, singur și fără perspectivă. [...] Astfel, în această clipă, judecata noastră se poate ridica din obișnuita ceață care, de obicei, o învăluie: să fim din nou conștienți, să ne asumăm din nou responsabilitatea față de noi și față de lucruri, din iubire pentru noi și din iubire pentru soare, din iubire pentru noi și din iubire pentru oameni. [...] De noi depinde să fie vigilentă și să reziste în lume această companie, această posibilitate de companie, care anulează înstrăinarea dintre mine și tine, dintre un om și alt om, și permite ca lucrurile să aibă un folos, permite ca timpul să fie util».¹

Să cerem asta cu toată conștiința de care suntem noi în stare.

Discendi Santo Spirito

La începutul acestor zile ale noastre, vă citesc telegrama pe care ne-a trimis-o Sfântul Părinte: «Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale dedicate membrilor Fraternității Comunione e Liberazione, care are loc la Rimini, Sfinția Sa Papa Francisc, participant spiritual, vă adresează cele mai cordiale gânduri de bun augur. El le urează tuturor celor aflați la Rimini, precum și celor care sunt în legătură directă prin satelit, să dobândească din plin foloasele redescoperirii interioare a rodniciei credinței creștine într-o lume rănită de logica profitului, care produce noi tipuri de sărăcie și generează cultura rebutului, susținuți de certitudinea prezenței lui Cristos cel înviat și viu. Sfântul Părinte invocă harurile Spiritului Divin ca să se poate împlini acea revoluție a duioșiei începute de Isus odată cu iubirea lui preferențială pentru cei mici, pe urmele trasate de merituosul preot monsenior Luigi Giussani, care îndemna stăruitor la a face din sărăcie iubirea noastră. Și în timp ce vă roagă să continuați să vă rugați pentru susținerea ministerului său universal, invocă protecția celestă a Fecioarei Maria și vă acordă din suflet implorata binecuvântare apostolică, dumneavoastră și tuturor participanților, precum și întregii Fraternități. De la Vatican, 28 aprilie 2017, cardinal Pietro Parolin, secretar de Stat al Sfinției Sale».

1. «Ce-ar fi o mântuire care n-ar fi liberă?»

¹ L. Giussani, *Un evento reale nella vita dell'uomo (1990-1991) (Un eveniment real în viața omului (1990-1991), n.tr.)*, Bur, Milano 2013, p. 219-220.

Pare un paradox felul în care am început în seara asta: don Giussani ne-a rechemat să ne rugăm în așa fel încât rugăciunea noastră să nu fie mecanică, ne-a invitat să ne edificăm conștiința, să retrezim responsabilitatea noastră, adică să ne scuturăm libertatea; și, chiar cu câteva minute înainte de a auzi din nou cuvintele lui, am cântat cât de incapabili suntem să trăim cu adevăr și cât de contradictorii suntem în felul în care ne folosim libertatea: «Am învățat doar să mă înșel pe mine însumi [...]. / În mâinile mele nu a rămas decât / pământ ars, nume fără un de ce [...]. / *Cu mâinile mele / nu voi putea face niciodată dreptate!*».²

Cum de ține atât de mult don Giussani ca noi să redevenim conștienți, să ne edificăm conștiința, să ne scuturăm libertatea? Motivul ni-l amintește Péguy: «Ce-ar fi o mântuire [spune Dumnezeu] care n-ar fi liberă? / Cum s-ar califica? / Noi vrem ca această mântuire s-o dobândească de la sine. / El însuși, omul. Să și-o obțină el. / Să provină oarecum de la el însuși. Atât de mare e secretul, / Atât de mare e misterul libertății omului. / Atât de mare e valoarea pe care noi i-o dăm libertății omului».³

Cine și-ar putea închipui o valorizare a omului și a libertății lui la fel ca asta? Dumnezeu ne vrea cu adevărat protagoniști ai salvării noastre. Nici vorbă de secătuirea valorii timpului și a istoriei! De ce? «Pentru că eu însumi sunt liber, spune Dumnezeu, și am creat omul după chipul și asemănarea mea. / Atât de mare e misterul, atât de mare e secretul, atât de mare e valoarea / Fiecărei libertăți. / Libertatea asta a acestei creaturi e cea mai frumoasă reflexie ce-ar putea exista în lume / A Libertății Creatorului. De aceea noi îi conferim, / De aceea noi îi atribuim o valoare proprie a sa».⁴

Dar de ce ține Dumnezeu atât de mult să ne implice în mântuirea noastră, știind cât suntem de amărâți? Care e rațiunea acestei insistențe ale sale în privința colaborării noastre?

«O mântuire [continuă Péguy] care n-ar fi liberă, [...] care n-ar proveni de la un om liber, nu ne-ar mai zice nimic. [...] / Cum ar putea fi interesantă o astfel de mântuire? / O beatitudine de sclavi, o mântuire de sclavi, o beatitudine subjugată, cum crezi că m-ar putea interesa? Oare poate fi plăcut să fii iubit de niște sclavi?»⁵

Péguy atinge aici, cu anticipație față de epoca sa, punctul cel mai sensibil de azi: libertatea. Dacă în vreuna dintre epocile istoriei aceste cuvinte au fost adevărate, cu atât mai mult sunt adevărate în prezentul nostru. E un moment, de fapt, în care nicio convenție nu mai ține, în care nicio cutumă nu mai poate fi suficientă pentru a comunica creștinismul și pentru a-l face acceptabil. Ba mai mult, totul pare împotriva lui. Creștinismul, de fapt, nu mai e la modă, nu mai e ceva care să se poată transmite prin obișnuință sau prin niște cutume sociale. Pentru mulți din jurul nostru, credința e deja „o vechitură”, ceva de respins fără ca nici măcar să fie luată în considerație. Asta poate avea asupra noastră efectul de a ne descuraja sau de a ne relansa în aventură, înflăcărând și mai mult ceea ce e adevărat chiar de la începuturile creștinismului: Cristos i se propune libertății omului.

E adevărat mai ales pentru noi: nimic nu ne poate scuti libertatea, nimic nu poate prinde rădăcină în noi dacă nu e primit și câștigat în libertate. E o urgență pe care o simțim în primul rând noi, așa cum îmi scrie cineva dintre voi: «Dragă Julián, la trei zile de la Exercițiile spirituale, am simțit dorința de a-ți comunica de ce, încă o dată, am decis să particip la Exerciții. Nu mi-e suficient să ader în mod mecanic la un anunț. Am nevoie să redescopăr o rezonabilitate care să

² C. Chieffo, «La guerra», *Canti*, Società Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2014, p. 235.

³ Ch. Péguy, *Il mistero dei santi innocenti (Misterul sfinților inocenți, n.tr.)*, în *I Misteri (Misterele, n.tr.)*, Jaca Book, Milano 1997, p. 321-322.

⁴ *Ibidem*, p. 322.

⁵ *Ivi.*

mă facă să stau acolo cu mintea și cu inima deschise. Într-o lume aparent atât de îndepărtată față de gestul pe care îl facem, simt că acest gest este oricum un bine și o utilitate pentru mine și pentru lume. În viața fiecăruia se joacă această mare partidă a raportului cu Infinitul care, în mod misterios, trece prin finitul vieților noastre și le cheamă la Sine. Să mă deschid în fața acestui lucru a schimbat perspectiva cu care trăiesc. La fel ca pentru fiecare dintre noi, viața pentru mine nu e simplă. Am descoperit, luptându-mă, în marele har al drumului pe care ne chemi să-l parcurgem, că viața e frumoasă nu pentru că ar fi în regulă sau pentru că ar merge exact cum îmi închipui eu. Viața e frumoasă pentru că în fiecare zi există o posibilitate de raport cu Misterul și totul poate deveni o provocare pentru a-l descoperi și pentru a dobândi un plus pentru sine. Ceea ce mă eliberează de anxietate și de frică (adevărurile boli ale acestor vremuri, pe care încearcă să le vindece cu medicamente) e faptul de a fi probat că în neprevăzut se ascunde ceva ce-a fost pregătit pentru mine, o ocazie de a aprofunda acest raport cu Misterul. Am nevoie să aud pe Cineva care mă cheamă pe nume și ca ceea ce a început cu mine să poată să nu se termine niciodată. Așadar îți sunt recunoscător ție, care ești chemat să retrezești privirea noastră și inima noastră spre atractivitatea lui Isus, și recunoscător fiecăruia dintre noi, pasionat de propriul destin».

Pe de altă parte, pentru cine ar putea reprezenta un interes o mântuire care n-ar fi liberă, o beatitudine de sclavi? Și ce plăcere ar putea găsi Dumnezeu în a fi iubit de niște oameni care ar face-o din inerție sau constrângere? Pe Dumnezeu nu l-ar fi costat nimic să creeze alte ființe care să-și îndeplinească în mod mecanic rolul, ca niște sclavi. Așa cum ar fi putut crea alte astre care să se învârtă în mod mecanic. Și ele ar fi contribuit, spune Péguy, la răspândirea strălucirii impetuoșității Lui. «Impetuoșitatea mea strălucește suficient în nisipurile mării și în stelele cerului. / Nu e contestată, e renumită, strălucește destul în creația neînsuflețită. / Strălucește destul în cârmuirea, / În evenimentul însuși al omului».⁶

Atunci, ce voia Dumnezeu? «În creația mea însuflețită, spune Dumnezeu, am vrut ceva mai bun, am vrut ceva mai mult. / Infinit mai bun. Infinit mai mult. Pentru că am vrut această libertate. / Am creat însăși această libertate. [...] / Atunci când o dată ai probat ce înseamnă să fii iubit liber, aservirile nu mai au niciun gust. / Când ai văzut cum e să fii iubit de niște oameni liberi, prosternarea unor sclavi nu-ți mai spune nimic. [...] / Nimic altceva nu are aceeași greutate, aceeași valoare. / În mod cert e cea mai mare invenție a mea».⁷

Așadar, Dumnezeu a vrut ceva mai bun. Chiar și noi știm asta: «Când ai văzut cum e să fii iubit de niște oameni liberi, prosternarea unor sclavi nu-ți mai spune nimic», «aservirile nu mai au niciun gust». Dumnezeu voia ceva «Infinit mai bun. Infinit mai mult»: adică să fie iubit în mod liber.

«Întrebați-l pe un tată dacă cel mai bun moment / Nu e atunci când copiii lui încep să-l iubească precum niște bărbați, / El însuși fiind ca un bărbat, / În mod liber, / Gratuit, / Întrebați-l pe un tată ai cărui copii cresc. // Întrebați-l pe un tată dacă nu există o oră secretă, / Un moment secret, / Și dacă nu e acela / În care copiii lui încep să devină bărbați, / Liberi / Și chiar pe el îl tratează ca pe un bărbat, / Liber, / Îl iubesc ca bărbat, / Liber, / Întrebați-l pe un tată ai cărui copii cresc. // Întrebați-l pe acel tată dacă nu există o alegere între toate / Și dacă nu e aceea / Când supunerea încetează în mod precis și când copiii lui care au devenit bărbați / Și îl iubesc, (îl tratează), ca să zicem așa, ca niște cunoscători, / De la bărbat la bărbat, / În mod liber. / Gratuit. Îl stimează așa. / Întrebați-l pe acel tată dacă nu știe că nimic nu se compară / Cu o privire de bărbat care întâlnește o privire de bărbat. // Acum eu sunt tatăl lor, spune Dumnezeu, și cunosc condiția omului. / Eu

⁶ *Ivi.*

⁷ *Ibidem*, p. 322-323.

am făcut-o. / Nu le cer prea mult. Nu le cer decât inima. / Când am inima, consider că ajunge. Nu sunt dificil. // Toate plecăciunile de sclav din lume îmi repugnă și eu aș da totul / Pentru o privire frumoasă de om liber». ⁸ O privire frumoasă; poate n-o fi perfecțiunea, dar o privire frumoasă de om liber. încheie Péguy: «Pentru această libertate, pentru această gratuitate am sacrificat totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de niște oameni liberi, / Liber, / Gratuit, / De niște oameni de-adevăratelea, virili, adulți, fermi. / Nobili, tandri, dar de o tandrețe fermă. / Pentru a obține această libertate, această gratuitate, am sacrificat totul, / Pentru a crea această libertate, această gratuitate, / Pentru a face să acționeze această libertate, această gratuitate. // Ca să-i învăț libertatea».⁹

Același lucru îl spune, cu alte cuvinte, sfântul Grigorie de Nyssa: «Cel care a creat omul pentru a-l face părtaș la bunurile lui, [...] nu l-ar fi putut lipsi de cel mai bun și mai prețios dintre acele bunuri, adică de darul [...] libertății». ¹⁰ Ce interes ar putea prezenta o mântuire care n-ar fi liberă? Pentru noi, niciunul. Dar nici pentru Dumnezeu. Mântuirea devine interesantă pentru om și pentru Dumnezeu doar dacă e liberă. Pentru Dumnezeu, fiindcă vrea să fie iubit de oamnei liberi și nu de sclavi. Pentru noi, fiindcă altfel n-ar fi o mântuire a mea, a ta. Libertatea e determinantă pentru a nu înțelege mântuirea ca pe ceva destinat sclavilor, ca pe ceva forțat de care până la urmă ne apărăm, ci ca fiind ceva care se potrivește la fix cu exigențele noastre de oameni. De-a lungul istoriei am văzut unde duce o mântuire care nu e liberă, o mântuire impusă prin constrângere, obișnuință sau frică. Constrângerile i-au vaccinat pe mulți împotriva acestui tip de mântuire. Și obișnuința a făcut ca în timp să se piardă interesul pentru ea.

Atunci, marea întrebare pe care fiecare dintre noi trebuie să și-o pună la începutul acestui gest al nostru e simplă: mântuirea a rămas interesantă pentru mine? Nu obișnuința, nu repetarea mecanică a anumitor gesturi, ci mântuirea! Mă mai interesează ca la început, cu aceeași mistuire ca la început? Nu e scontat, după cum știm. Timpul și vicisitudinile vieții nu oferă reduceri nimănui. De asta fiecare trebuie să se uite la propria experiență și să răspundă pentru el însuși.

2. «Cristos rămâne cumva izolat de inimă»

Pregătind prefața noii cărți care cuprinde Exercițiile Fraternității predicate de don Giussani, am dat de preocuparea care era iminentă îl el la primele Exerciții, cele din 1982, anul recunoașterii pontificale. Cu ocazia respectivă ne arăta tuturor că nu e suficient să rămâi în mod pasiv în mișcare pentru ca prospețimea începutului să rămână neschimbată, pentru ca întâlnirea avută să rămână interesantă. Nici măcar nouă, care fuseserăm aleși, care am avut harul atât de răvășitor de a-l fi întâlnit pe Cristos prin don Giussani, nu ne putea fi suficientă obișnuința pentru a putea păstra acel început. Și chiar spunea: «Ați crescut: pe măsură ce v-ați asigurat o competență umană în meseria voastră, există oarecum – e posibilă – o îndepărtare față de Cristos, comparativ cu emoția de acum mulți ani [nu comparativ cu coerența, ci cu emoția de acum mulți ani], mai ales a anumitor circumstanțe de acum mulți ani. Există o înstrăinare față de Cristos, cu excepția unor momente precise [cu excepția anumitor ocazii]. [...] Cu excepția cazurilor în care, să zicem, vă grupați ca să faceți niște lucruri în numele Lui, în numele Bisericii sau în numele mișcării». După cum vedem, don Giussani nu s-a lăsat tulburat de o posibilă euforie pentru recunoașterea pontificală. «E ca și cum Cristos», în pofida faptului că putem fi implicați într-o grămadă de

⁸ *Ibidem*, p. 342-343

⁹ *Ibidem*, p. 343.

¹⁰ Gregorio di Nissa, *La grande catechesi (Marea cateheză, n.tr.)*, Città Nuova, Roma 1990, p. 58.

lucruri, «ar fi departe de inimă [...], sau mai bine zis, Cristos rămâne cumva izolat de inimă».¹¹ Simplul fapt de a rămâne nu era suficient pentru a simți în continuare «emoția de acum mulți ani», de la început.

Punctul cheie al judecății lui don Giussani se află în faptul că a sesizat că, devenind adulți, trăiam viața cu toate îndatoririle ei chiar și corecte, într-un fel în care «Cristos rămâne cumva izolat de inimă». Și dacă Cristos e izolat de inimă, mai devreme sau mai târziu încetează să mai fie interesant. Cristos e interesant, într-adevăr, tocmai datorită capacității pe care o are de a face să vibreze inima în noi, de a-i corespunde în mod total și de a ne face să observăm această corespondență.

Dar această izolare față de Cristos nu se referă doar la raportul nostru cu El, ci la raportul cu toate. Îndepărtarea inimii față de Cristos, continuă don Giussani, generează o altă îndepărtare, care se vede «într-o ultimă dificultate între noi – vorbesc și despre soți și soții –, [...] îndepărtarea inimii față de Cristos îndepărtează ultimul aspect al inimii cuiva față de ultimul aspect al inimii celuilalt, cu excepția acțiunilor comune (trebuie administrată casa, trebuie îngrijiți copiii etc.)».¹²

Dacă izolarea inimii față de Cristos se referă la raportul cu toate lucrurile, e «pentru că inima», spune imediat după, «e felul în care cineva se uită la copiii lui, felul în care se uită la soția lui sau la soțul ei, felul în care cineva se uită la omul care trece pe stradă, cum se uită la oamenii din comunitate sau la colegii de serviciu, sau – mai ales – cum se scoală dimineața».¹³ Acum, dacă Cristos nu are legătură cu modul în care privim soția, soțul, omul care trece, colegii de serviciu etc, atunci n-are legătură cu viața, cu nouăzeci și nouă la sută din viață. În consecință, în timp, devine inutil, devine neinteresant.

Știm bine, din experiență, că Cristos a devenit pentru noi o prezență interesantă pentru că a făcut să ne vibreze inima, a făcut să ne vibreze în mod diferit inima în fața tuturor lucrurilor («Realitatea devine evidentă în experiență»¹⁴ ne spunea don Giussani). În același fel, noi am recunoscut că ea sau el e persoana cu care voiam să împărțim viața pentru că făcea să vibreze eul nostru în profunzime. Acea vibrație era doar un sentimentalism sau a fost mai degrabă posibilitatea de a descoperi valoarea pe care prezența sa o avea pentru noi? Același lucru e valabil în privința întâlnirii cu Cristos, a impactului cu prezența Sa, în experiența începutului.

Ca să înțelegem cum stau lucrurile pentru noi, ar fi suficient ca fiecare să se întrebe: ce anume predomină acum ca sentiment al vieții? Ce anume descopăr ca fundal ultim al sinelui meu? Care e gândul predominant? Care e muzica de fundal care predomină? Fiindcă omul e unitar. Și la urmă există un singur gând – oricare ar fi el – care predomină, un singur sentiment ultim al vieții care predomină. Toate analizele sunt inutile, pentru că fiecare dintre noi se găsește descoperit în fața mării întrebări: Cristos a rămas interesant ca prima dată?

E suficient să facem comparație cu tulburarea pe care începutul a provocat-o în noi ca să vedem dacă Cristos e mai lipit de inima noastră acum față de cum era atunci, sau dacă azi se dovedește a fi mai desprins, chiar cum ziceam, mai izolat de inima noastră comparativ cu tresărirea inițială care ne-a transformat în niște oameni „prinși”. Iată alternativa: prinși sau izolați. Tot mai prinși sau tot mai izolați. Nu o spun ca să ne măsurăm în mod moralist – nu pierdem timpul cu așa ceva! –, ci ca să ne dăm seama dacă El a rămas interesant la fel ca la început, ca să devenim conștienți de cât de entuziaști suntem acum comparativ cu atunci.

¹¹ L. Giussani, *Una strana compagnia (O companie ciudată, n.tr.)*, Bur, Milano 2017, p. 21-22.

¹² *Ibidem*, p. 22.

¹³ *Ibidem*, p. 24.

¹⁴ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo (De la temperament, o metodă, n.tr.)*, Bur, Milano 2002, p. 143.

3. Un drum de făcut

În această îndepărtare a inimii de Cristos, îndepărtare mai mică sau mai mare, se află în joc libertatea noastră. Aceeași libertate e în joc în raportul cu cel care l-a făcut pe Cristos să fie atât de aproape de noi, adică în raportul cu don Giussani, cu carisma sa, cu moștenirea pe care am primit-o.

În audiența din 7 martie, Papa ne-a amintit că «fidelitatea față de carismă nu înseamnă s-o „pietrificăm” – diavolul e cel care „pietrifică”, să nu uitați asta! Fidelitate față de carismă nu înseamnă s-o scriem pe un pergament și s-o punem în ramă. Să faceți referință la moștenirea pe care v-a lăsat-o nu se poate reduce la un muzeu de amintiri, de decizii luate, de norme de conduită. Presupune în mod cert fidelitate față de tradiție, dar fidelitatea față de tradiție – spunea Mahler – „înseamnă să păstrezi viu focul și nu să adori o cenușă”. Don Giussani nu v-ar ierta niciodată dacă v-ați pierde libertatea și v-ați transforma în niște ghizi de muzeu sau în adoratori de cenușă. Păstrați viu focul memoriei acelei prime întâlniri și fiți liberi!».¹⁵

Fără libertate, viața fiecăruia dintre noi poate deveni un muzeu de amintiri din vechile timpuri. Dacă nu există ceva care să predomină în prezent, fiind mai interesant decât toate amintirile, viața se blochează. Pentru că toate amintirile, chiar frumoase, deciziile luate, normele de conduită, nu sunt suficiente pentru a păstra viu focul acum. E un drum ce nu poate fi întrerupt niciodată: nu se poate trăi pe spinarea altcuiva. Scria mai demult deja von Balthasar, la începutul anilor '50: «Un adevăr care continuă doar să fie transmis, fără să fie regândit în profunzime, și-a pierdut forța vitală».¹⁶ Și în aceeași perioadă Guardini spunea: «În monotonia simplei persistențe ne vom sufoca».¹⁷

În clipa aceea, în 1982, în timp ce noi toți eram bucuroși că suntem la Rimini ca să sărbătorim Recunoașterea Pontificală a Fraternității ce tocmai avusese loc, don Giussani nu lasă garda jos, nu se desprinde de pasiunea pentru viața fiecăruia dintre noi. Pe el îl interesa ca, acel moment, marcat de actul recunoașterii din partea Sfântului Scaun, să fie o ocazie de a deveni și mai conștienți de faptul că viața noastră, pe măsură ce creșteam, se îndepărta de Cristos. Ce îl preocupa pe don Giussani? Îl preocupa maturitatea experienței celor din Fraternitate – mai ales după recunoaștere –, o maturitate care și azi depinde exclusiv de drumul pe care fiecare trebuie să-l facă.

El era foarte conștient că nu există formule sau instrucțiuni de folosință care să poată înlocui mișcarea libertății; ea e indispensabilă pentru împlinirea drumului către maturitate, către adevărul de noi înșine. Și spunea: «Cât e de impresionant să te gândești că viața, vremurile, s-au schimbat. De ce o mamă aduce pe lume un copil și acela trăiește până la patruzeci de ani, până la cincizeci, șaiszeci, optzeci, nouăzeci de ani? Ca să se schimbe! Ca să se transforme! Dar ce înseamnă să ne transformăm? Înseamnă să devenim tot mai adevărați, adică mereu tot mai noi înșine».¹⁸ Cum observă Kierkegaard, «eu nu cunosc [...] cu adevărat adevărul decât atunci când acesta devine viață în mine»,¹⁹ și acesta e sensul schimbării, al transformării. Iată rațiunea ultimă a rechemării

¹⁵ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

¹⁶ H.U. von Balthasar, *La percezione dell'amore. Abbatere i bastioni e Solo l'amore è credibile (Perecepția iubirii. Dărâmarea bastioanelor și Doar iubirea e credibilă, n.tr.)*, Jaca Book, Milano 2010, p. 13.

¹⁷ R. Guardini, *Natale e capodanno. Pensieri per far chiarezza (Crăciun și revelion. Gânduri de lămurire, n.tr.)*, Morcelliana, Brescia 1993, p. 38.

¹⁸ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 125.

¹⁹ S. Kierkegaard, *Esercizio del cristianesimo (Exercițiul creștinismului, n.tr.)*, în Id., *Le grandi opere filosofiche e teologiche (Marile opere filosofice și teologice, n.tr.)*, Bompiani, Milano 2013, pp. 2109, 2111.

lui don Giussani: pentru ca noi să devenim tot mai adevărați, tot mai mult noi înșine. Nici vorbă de moralism! Dar e o schimbare ce nu poate avea loc fără noi, fără libertatea noastră, fără implicarea constantă a fiecăruia dintre noi.

De ce don Giussani insistă atât de mult pe nevoia unui drum de maturizare? Pentru că tocmai în procesul de maturizare a familiarității cu Cristos se află posibilitatea de plenitudine a vieții noastre, a devenirii de noi înșine. Altfel ar domina alienarea. Dar această maturizare nu e deloc scontată, nu se realizează automat pur și simplu odată cu trecerea timpului, prin simplul fapt că creștem mari ca vârstă. Nu e ceva scontat nici măcar pentru cei care au crescut înăuntrul experienței mișcării. Acesta e motivul pentru care, în 1982, don Giussani spunea: există o «ambiguitate în „a crește mari” [...]. Eu nu consider, de fapt, că ar fi o caracteristică statistic normală ca acel „a crește mari” să ni-l fi făcut mai familiar pe Cristos [...], să ne fi făcut mai familiar răspunsul la întrebarea cu care am auzit propunerea în urmă cu douăzeci și cinci de ani. Nu cred».²⁰

Nu e statistic normal ca acel „a crește mari” să ni-l fi făcut mai familiar pe Cristos! Putem percepe aceste cuvinte ca pe un reproș care ne seacă sau putem să le primim cu o nemărginită recunoștință, ca gestul cuiva care ține atât de mult la viața noastră, la drumul nostru, încât se folosește de fiecare ocazie ca să ne recheme la adevărul de noi înșine, ca să nu ne lase să sfârșim în neant.

Și atunci apare întrebarea: de ce dispare interesul, până la a-l simți pe Cristos departe de inima noastră? De ce faptul că am crescut mari nu a întetit familiaritatea cu El? Pentru că nu e suficientă spontaneitatea – ne-a spus mereu don Giussani –, pentru că a crește mari nu e un proces spontan: e nevoie de implicarea libertății, e nevoie de un drum, așa cum a fost pentru apostoli «traectoria convingerii».²¹

Să ne lăsăm călăuziți de don Giussani în această conștientizare a drumului care ne așteaptă pentru maturizarea credinței noastre. E nevoie de un angajament al libertății mai ales pentru a menține deschisă umanitatea noastră: cea «deschidere ultimă a spiritului [...] este ceva în care persoana trebuie să se implice în mod continuu. Responsabilitatea educației este mare: cea capacitate de a înțelege, într-adevăr, chiar dacă corespunde naturii, nu este ceva spontan. Dimpotrivă, dacă este tratat ca pură spontaneitate, fondul de sensibilitate de care dispune cineva la origine va fi sufocat; a reduce religiozitatea la pură spontaneitate este modul cel mai definitiv și subtil de a o persecuta, de a-i exalta aspectele schimbătoare și provizorii, legate de o sentimentalitate contingentă. Dacă sensibilitatea pentru umanitatea noastră nu este în mod constant solicitată și ordonată, nici un fapt, nici cel mai răsunător, nu va găsi în ea corespondență. Toți am încercat mai devreme sau mai târziu acel sentiment de obtuză înstrăinare față de realitate, care se experimentează într-o zi în care ne lăsăm târâți de circumstanțe, în care nu ne-am implicat prin nici un efort: pe neașteptate lucruri, cuvinte și fapte, ale căror rațiuni ne erau înainte clare, în acea zi încetează a mai fi astfel, dintr-o dată nu se mai înțeleg».²²

Ce anume interceptează corespondența? Inima noastră, umanitatea noastră. Dacă inima noastră nu e trează, niciun fapt, nici măcar faptul lui Cristos, nu își va putea arăta și realiza corespondența față de ea. Și fără corespondență, predomină doar înstrăinarea: «Cât sunt de singură aici! Dumnezeu mare, cât de singură sunt aici și cât de străină mă simt! Totul, în jurul meu, îmi e ostil și nu există loc pentru mine. Chiar și lucrurile din jurul meu, s-ar putea spune că

²⁰ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 24-25.

²¹ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, Ed. Meridiane, 2002, p. 63 și urm.

²² *Ibidem*, p. 108.

nu mă văd și că nu exist. [...] Realitatea e absentă. Viața cea adevărată e absentă».²³ Nu e suficient ca Cristos să continue să se întâmple, dacă eu n-am acea deschidere care îmi permite să îmi dau seama că se întâmplă, îmi permite să nu Îl simt străin, dacă eu sunt obtuz în fața faptului că El e prezent. De aceea fără libertate nu se poate ca mântuirea să rămână interesantă. A sublinia libertatea e esențial, nu e o adăugire, chiar dacă asta nu înseamnă deloc că în viață ne putem descurca singuri. Nu! E că fără să ne implicăm cu totul toată umanitatea, Cristos rămâne izolat, departe de noi înșine.

4. «Prima noastră amenințare e formalismul»

Care e consecința acestei izolări a inimii față de Cristos, a acestei înstrăinări obtuze pe care o simțim uneori, chiar și după multă vreme? Formalismul. «Prima noastră amenințare, așadar, e formalismul, repetarea unor cuvinte sau repetarea unor gesturi, fără ca gesturile și cuvintele să zguduie sau, oricum, fără să introducă un punct critic, adică fără să miște ceva în tine, să lumineze mai mult privirea pe care o ai față de tine însuși, fără să alimenteze o convingere cu privire la o valoare (fiindcă, de exemplu, faptul că trebuie să te implici în alegerile electorale e o necesitate a umanității tale, altfel lipsește o măsură din umanitatea ta)».²⁴ Giussani spunea aceste lucruri la începutul anilor '80, vorbindu-le responsabililor studenților. Dar cât de actuale sunt și pentru noi, cât de valabile sunt și pentru noi!

Formalismul e o credință care curge paralel cu viața, care se mulțumește cu repetarea unor cuvinte și gesturi; e o adeziune care se identifică cu participarea la anumite momente sau cu desfășurarea anumitor activități; dar, în măsura în care nu mișcă ceva în mine, în afara acelor momente și odată terminate acele activități, ne regăsim în fața vieții ca toți ceilalți, și noi prinși în alternativa dintre o «aroganță exasperată și cea mai întunecată disperare».²⁵

Don Giussani vorbea și despre un «formalism în aderearea la comunitate». Și îl descria așa: «Nu suntem în regulă pentru că facem Școala de comunitate, nu suntem în regulă pentru că participăm la Sfânta liturghie cu propriul preot, nu suntem în regulă pentru că împărțim fluturași sau ne lipim afară *tatze-bao* (*ziar cu caractere mari*, n.tr.). Aceasta poate fi formalitatea cu care cineva plătește taxa unei societăți la care aderă. Dar când devin experiență toate astea? Când îți spune ție ceva și mișcă („mișcare”) ceva în tine».²⁶

Și tot studenților, în 1977, le spunea: «Adevărata problemă e formalismul în credință. Noi suntem într-o epocă în care credința e complet redusă la formalism. [...] Nu se pleacă de la conștientizarea lui Cristos ca viață a mea și, de aceea, ca viață a lumii și, de aceea, a lumii ca viață a mea».²⁷

De asta era conștient și marele teolog ortodox Olivier Clément: «Practica de cult a Bisericii se transformă fără să ne dăm seama, nu în urma unei alegeri conștiente, ci datorită unor cedări,

²³ P. Claudel, *Il pane duro* (*Pâinea uscată*, n.tr.), în Id., *Il pane duro – Destino a mezzogiorno* (*Pâinea uscată – Destin la prânz*, n.tr.), Massimo, Milano 1971, p. 102.

²⁴ L. Giussani, *Uomini senza patria* (1982-1983) (*Oameni fără patrie* (1982-1983), n.tr.), Bur, Milano 2008, p. 194-195.

²⁵ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza* (*Drumul către adevăr e o experiență*, n.tr.), Rizzoli, Milano 2006, p. 85.

²⁶ L. Giussani, *Uomini senza patria* (1982-1983), op. cit., p. 194.

²⁷ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza* (1975-1978) (*De la utopie la prezență* (1975-1978), n.tr.), Bur, Milano 2006, p. 109-110.

scleroze, devieri, reinterpretări *a posteriori*, a unei venerații a obiceiurilor care în sine sunt accesorii».²⁸

E un punct asupra căruia don Giussani nu ne-a lăsat răgaz nicio clipă. Într-un text din 1984 afirmă: «Oricare expresie a unei mișcări ca ale noastre, dacă nu face să apară, din adâncul situațiilor concrete de viață, apelul la memoria prezenței lui Cristos, n-are nicio valoare. Ba mai mult, situația umanului se înrăutățește, pentru că favorizează formalismul și moralismul. Ar face ca evenimentul dintre noi – eveniment pe care ar trebui să-l întreținem cu teamă în privire și în suflet ca criteriu al comportamentului nostru reciproc – să decadă într-un refugiu sociologic, într-o poziție socială».²⁹

Și în cartea cea nouă a Exercițiilor Fraternității adaugă: «Atunci apare acest fenomen datorită căruia, [...] în anumite momente sufletul nostru crește, [...] se „retrezește”, se mișcă, însă mai apoi privirea față de viața de toate zilele face ca totul să fie din nou cenușiu, totul nediferențiat, totul apăsător, totul delimitat, totul sufocat. Și e ca și cum n-am face niciodată legătura între aceste două momente de raționament și de privire față de noi înșine, decât din afară, în mod moralist, în sensul că, întrucât avem credință, anumite lucruri nu le putem face, anumite lucruri însă trebuie să le facem. Și asta vine din afară, nu e dinăuntru: ceea ce se face sau nu se face nu e expresie a unei conștiințe noi (convertire), a unui adevăr de sine, ci e ca o taxă achitată, un tribut plătit pentru ceva extern, chiar dacă la nivel devoționist și profund e ceva recunoscut și stimat. În schimb nu: ori Dumnezeu e viața, ori e ca și cum ar fi inaccesibil».³⁰ E alternativa care e în joc în fiecare clipă, în fiecare circumstanță, în începutul fiecărei acțiuni, atunci când începem să lucrăm sau când stabilim o relație: ori Dumnezeu e viața, ori e exilat în inaccesibilitate.

Atunci când cedăm și operăm această separare (între Dumnezeu și viață, între prezența lui Cristos și viață, între credință și viață), îndatoririle noastre devin o simplă anexă a existenței noastre, ceva străin inimii noastre. Subliniază Papa în *Evangelii gaudium*: «Azi putem întâlni în mulți [...] o preocupare exagerată pentru spațiul personal de autonomie și de destindere, care îi face să trăiască propriile îndatoriri ca o simplă anexă a vieții, ca și cum n-ar face parte din propria lor identitate. În același timp, viața spirituală se confundă cu anumite momente religioase care oferă o oarecare ușurare, dar care nu alimentează întâlnirea cu ceilalți, implicarea în lume, pasiunea pentru evanghelizare. Astfel, putem întâlni, în mulți operatori ai evanghelizării, chiar dacă se roagă, o accentuare a *individualismului*, o *criză de identitate* și o *scădere a pasiunii*».³¹

Multe activități fără spirit nu sunt dezirabile, totul se irosește. Tot Papa Francisc descrie rezultatul separării dintre credință și acțiune: un activism obositor. «Problema nu e întotdeauna excesul de activitate, ci mai ales sunt activitățile trăite rău, fără motivațiile adecvate, fără o spiritualitate care să străbată acțiunea și s-o facă dezirabilă. De aici derivă faptul că îndatoririle obosec mai mult decât ar fi rezonabil și uneori generează boli. Nu e vorba de o oboseală senină, ci tensionată, greoaie, nemulțumită și, în definitiv, neacceptată».³²

Care e consecința tuturor acestor lucruri? «Așa ia formă cea mai mare amenințare, care „e pragmatismul gri al vieții cotidiene a Bisericii, în care, în mod aparent, totul merge înainte normal, în timp ce, de fapt, credința se irosește și degenerază în meschinărie”. Se dezvoltă psihologia de mormânt, care, încet încet, îi transformă pe creștini în mumii de muzeu.

²⁸ O. Clément, *La rivolta dello spirito (Revolta spiritului)*, n.tr.), Jaca Book, Milano 1980, p. 82.

²⁹ L. Giussani, «Appendice», în Id., *Alla ricerca del volto umano (În căutarea chipului omenesc)*, n.tr.), Jaca Book, Milano 1984, p. 90.

³⁰ L. Giussani, *Una strana compagnia*, op. cit., p. 194-195.

³¹ Francisc, Exortația apostolică *Evangelii gaudium*, 78.

³² *Ibidem*, 82.

Dezamăgiți de realitate, de Biserică sau de ei înșiși, trăiesc permanenta ispită de a se agăța de o tristețe dulceagă, fără speranță, care pune stăpânire asupra inimii ca „cel mai prețios dintre elixirele demonului”. Chemați să lumineze și să comunice viață, la urma urmei se lasă fascinați de lucruri care produc doar obscuritate și oboseală interioară, și care slăbesc dinamismul apostolic. Pentru toate acestea îmi permit să insist: să nu lăsăm să ne fie furată bucuria evanghelizării!».³³

5. Fondul problemei: «Am fost desprinși de temelia umană»

Atunci când Cristos e izolat de inimă și nu se arată a fi interesant pentru viața noastră, creștinismul se cristalizează în doctrină. Dacă Cristos nu e recunoscut ca necesitate a mea, dacă nu e descoperit de mine ca fiind esențial pentru plenitudinea zilelor mele, ca Prezența de care nu mă pot lipsi ca să trăiesc – fiindcă am o nevoie pe care nimic altceva n-o poate împlini –, creștinismul rămâne, în cel mai bun caz, ca nobilul pretext al vreunui angajament social sau religios de-al meu, de la care mă voi aștepta să-mi aducă o împlinire – sau o satisfacție – care nu va veni niciodată. De asta trebuie să nu răstălmăcim natura inimii, valoarea dorinței noastre, a nevoii noastre, și să nu ne amăgim că am putea-o împlini cu ceva altceva decât Prezența lui. Cristos, de fapt, devine străin atunci când inima noastră devine străină față de noi înșine.

Don Giussani a identificat cu claritate care e sâmburele chestiunii pe care Papa a descris-o atât de bine și pentru care sfârșim în înstrăinare față de Cristos și față de noi înșine. «Noi, creștinii, [spunea la Chieti în 1985], în contextul modern suntem ruși nu de formulele creștine în mod direct [putem chiar să le știm pe de rost], nu de ritualurile creștine în mod direct [putem continua să le repetăm], nu de legile decalogului creștin, în mod direct [putem continua să le respectăm]. Suntem ruși de temelia umană, de sensul religios. Avem o credință care nu mai e religiozitate [...], care nu mai răspunde cum ar trebui la sentimentul religios». De aceea avem o credință care «nu e conștientă, o credință care nu mai e inteligentă. Spunea un vechi autor de-al meu, Reinhold Niebuhr: „Nimic nu e atât de incredibil precum un răspuns la o problemă care nu se pune”. Cristos e răspunsul la problemă, la setea și la foamea de adevăr a omului, de fericire, de frumusețe și de iubire, de dreptate, de semnificație ultimă».³⁴

Credința pierde din interes, se goleşte, proporțional cu cât de ruși suntem sau cu cât ne lăsăm desprinși de temelia umană. De asta Cristos începe să se îndepărteze, și cu El ceilalți și întreaga realitate, și lucrurile pe care le facem încep să devină o taxă de achitat. Cum spune Tolstoj: «Simțeam că îmi scapă ceea ce îmi iera indispensabil pentru a trăi».³⁵

Estomparea lui Cristos azi – în societatea noastră occidentală – nu străbate în primul rând prin contestarea explicită și directă a lui Cristos, ci prin reducția umanului, a dorințelor și a nevoilor omului, prin cenzurarea setei noastre, adică a sărăciei noastre originare. Cristos devine un simplu nume (ne-am repetat asta de multe ori) și creștinismul se transformă într-o matriță culturală și în prilejul pentru o rechemare etică.

³³ *Ibidem*, 83.

³⁴ L. Giussani, *La coscienza religiosa nell'uomo moderno (Conștiința religioasă la omul modern, n.tr.)*, 21 noiembrie 1985, în *Caietele Centrului Cultural "Jacques Maritain"* - Chieti, ianuarie 1986, p. 15.

³⁵ L. Tolstoj, *La confessione (Confesiunea, n.tr.)*, SE, Milano 2000, p. 81.

Putem identifica în asta o influență a Iluminismului asupra noastră: «Adevăruri cazuale istorice nu pot deveni niciodată proba unor necesare adevăruri raționale»,³⁶ spunea Lessing. Și Kant adăuga: «O credință istorică, bazată pur și simplu pe fapte, nu-și poate extinde influența dincolo de limita timpului și a spațiului în care pot ajunge veștile care permit o judecată a credibilității credinței».³⁷ Și noi am crezut că putem cunoaște, că putem schimba, că putem elabora o concepție și o practică eficientă lăsând deoparte realitatea lui Cristos, adică am crezut că ne putem descurca și fără Fapt, fără prezența istorică și trupească a lui Cristos, care devine experimentabil în Biserică.

Dar, așa cum ne-a spus don Giussani – și ne-am repetat asta la Exercițiile de anul trecut –, «cheia de boltă a concepției creștine despre om, despre moralitatea acestuia, în raportul său cu Dumnezeu, cu viața, cu lumea» este o «istorie particulară [...]».³⁸ Adică, doar dinăuntrul istoriei particulare generate de Cristos, doar prin experiența lui Cristos în inima fiecăruia dintre noi, se poate naște și poate rămâne vie în timp o concepție adevărată despre om, posibilitatea unei moralități. Evenimentul lui Cristos, întâlnirea istorică cu prezența Sa, acum ca și atunci, e ceea ce face posibilă deschiderea totală a unui adevăr împlinit asupra omului și drumul spre acest adevăr. Să ascultăm cum a descris don Giussani felul punctual, precis, în care s-a întâmplat această istorie particulară în viața sa: «Dacă eu nu l-aș fi întâlnit pe monseniorul Gaetano Corti în clasa a IX-a, dacă nu aș fi auzit acele câteva lecții de italiană ale monseniorului Giovanni Colombo, care mai apoi a devenit cardinal de Milano, dacă eu n-aș fi întâlnit niște tineri care în fața a ceea ce spuneam eu să fi căscat larg ochii la fel ca în fața unei surprize pe cât de neînchipuite pe atât de mult râvnite, dacă eu n-aș fi început să mă întâlnesc cu ei, dacă eu n-aș fi găsit tot mai mulți oameni care să mi se alăture, dacă eu n-aș fi avut această companie, dacă tu n-ai fi avut această companie, Cristos, pentru mine, ca și pentru tine, ar fi fost un cuvânt subiect al unor fraze teologice, sau, în cele mai bune cazuri, o rechemare la o afectivitate „pioasă”, generică și confuză, care ar fi devenit precisă doar în frica păcatelor, adică într-un moralism».³⁹

Dar – ca să revenim la tema ce-a rămas deschisă – pentru a evita cristalizarea creștinismului în doctrină (în fraze teologice) sau reducerea sa la etică (moralism), e necesară o naștere; adică, e necesar ca Cristos să nu se adauge la existența noastră din afară, în mod moralist, rămânând la urma urmei un străin pentru inima noastră, ci să se poziționeze la rădăcina conștiinței noastre și a acțiunii noastre, astfel încât evidența prezenței Sale să derive din interiorul vieții abordate în raportul cu El, în lumina legăturii cu prezența Sa, cum afirmă Mounier în acest fragment citit și comentat de don Giussani la Exercițiile Fraternității din 1989: «Din pământ, din soliditate [pământul sau soliditatea e complexul de condiții în care se întrupează viața: haina, vocea pe care o am, ochii care mă ajută până la un moment dat] derivă în mod necesar o naștere plină de bucurie [sau de strigăt, dar e strigătul bucuriei pentru ceea ce se naște], sentimentul plin de răbdare al operei care crește [ceea ce se naște devine mare, se organizează, devine un corp, un drum, o istorie plină de răbdare], niște etape care se succed [etapele istoriei], așteptate cu calm, cu siguranță [siguranță pentru că El e aici]. E nevoie de suferință pentru ca adevărul să nu se cristalizeze în doctrină». Totul e suferință: nașterea, răbdarea, o etapă după alta care nu vine

³⁶ G.E. Lessing, «Sul cosiddetto “argomento dello spirito e della forza”» («Despre așa-numitul „argument al spiritului și al puterii”», n.tr.), în Id., *La religione dell’umanità (Religia umanității, n.tr.)*, Laterza, Roma-Bari 1991, p. 68.

³⁷ I. Kant, *La religione entro i limiti della sola ragione (Religia în limitele purei rațiuni, n.tr.)*, Laterza, Bari 2014, p. 110.

³⁸ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo (A genera urme în istoria lumii, n.tr.)*, Rizzoli, Milano 1998, p. 82.

³⁹ L. Giussani, *Qui e ora. 1984-1985 (Aici și acum. 1984-1985, n.tr.)*, Bur, Milano 2009, p. 209-210.

imediat, sacrificiul suprem al siguranței, adică a certitudinii în Altcineva. E o suferință pentru ca faptul care este între noi, Cristos, să nu rămână un exemplu sau un complex de valori morale, ci să se nască din carne. E nevoie de suferință: adică să aderăm la modalitatea prin care această prezență este printre noi. De altfel Cristos a înviat dar a trecut prin moarte. În rugăciunea Angelus îi cerem lui Dumnezeu ca noi, care am cunoscut întruparea Fiului Său Isus Cristos, prin moartea și învierea lui să ajungem la experiența slavei Sale, la schimbarea vieții și a lumii. Să aderăm la Cristos, să-l facem să ne pătrundă trupul, înseamnă să privim, să concepem, să simțim, să judecăm, să evaluăm, să încercăm să ne tratăm pe noi înșine și lucrurile cu memoria prezenței sale, având în vedere prezența sa. [...] Din această memorie derivă toată morală. Nu e ștearsă nicio iotă din lege, ci prezența lui pune bazele legii».⁴⁰

Așa cum a spus papa Francisc în Joia Mare, «niciodată adevărul *Veștii bucuroase* nu va putea fi doar un adevăr abstract, precum adevărurile care nu se întrupează pe deplin în viață».⁴¹

Îmi scrie o profesoară: «Participând la un gest de-al GS, eram la prânz cu câțiva copii. L-am întrebat pe băiatul din fața mea cum îl cheamă, câți ani are și unde merge la școală. „Șaisprezece, clasa a XI-a”. Pe urmă i-am pus alte întrebări. Și el, cu un ton fără nicio vibrație, mi-a răspuns: „Da, sunt bucuros, sunt de acord cu tot ceea ce am auzit, dar pentru mine nu sunt lucruri noi, le știu deja, mi le-a spus preotul din comunitatea noastră cu care deja mă întâlnesc de trei ani. Pentru mine e o aprofundare”. Banalizarea întrupată era acolo, în fața mea! M-am simțit blocată în acest dialog. Îmi venea foarte tare să mă retrag. Și totuși, în adâncuri, în adâncime, chiar în străfunduri, imposibil chiar și numai de gândit așa ceva, îi eram recunoscătoare, pentru că mă făcea să fiu conștientă de mine, de dorința mea. Această rană m-a pus în genunchi: fără Tine, fără Tine Cristoase, aici, acum, prezent, eu nu sunt nimic, îmi pierd umanitatea, eul meu. În cutele banale ale unui prânz „insipid” am putut descoperi exigența fundamentală, nevoia esențială a existenței mele: aceea de a-mi da seama că Tu ești. Până recent, o astfel de întâmplare nici măcar nu aș fi sesizat-o sau mi-ar fi provocat doar o suferință de scurtă durată, aproape ca o jenă. Ce recunoștință imensă pentru don Giussani, care m-a introdus pe un drum în care nimic, chiar nimic, nu poate fi uitat sau exclus!».

Aceste rânduri arată cât de mult avem nevoie de sărăcie – atât de mult încât să ne punem în genunchi ca s-o cerem –, de sărăcia la care ne recheamă Papa în scrisoarea pe care ne-a trimis-o (ca să ne mulțumească de oferta pe care am făcut-o după pelerinajul cu ocazia Jubileului) și pe care o voi relua mâine. Totul devine plat, totul devine scontat, fără conștiința sărăciei noastre, a nevoii noastre, fără implicarea libertății noastre. Câtă dreptate are Péguy! Dacă nu devenim protagoniștii mântuirii, așa cum afirmă el, aceasta nu va fi interesantă pentru noi.

6. «De partea mormântului sau de partea lui Cristos»

A mai spus Papa în Omilia de Paști: «Să ne gândim un pic, să se gândească fiecare dintre noi, la problemele de zi cu zi, la bolile pe care le-am trăit sau pe care vreuna dintre rudele noastre le are; să ne gândim la războaie, la tragediile umane și, pur și simplu, cu glas umil, fără flori, singuri, în fața lui Dumnezeu, în fața noastră să spunem „Nu știu cum merge asta, dar sunt sigur că Cristos a înviat și eu am pariat pe asta”».⁴²

⁴⁰ L. Giussani, *Occorre soffrire perché la verità non si cristallizzi in dottrina ma nasca dalla carne (E nevoie de suferință pentru ca adevărul să nu se cristalizeze în doctrină, ci să se nască din trup, n.tr.)*, Exercițiile Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Rimini 1989, p. 24.

⁴¹ Francisc, *Omilia Sfintei Liturghii a Crismei*, 13 aprilie 2017.

⁴² Francisc, *Omilia Sfintei Liturghii a Învierii Domnului*, 16 aprilie 2017.

Cu Cristos putem înfrunta orice situație în care ne aflăm. Și în asta constă și verificarea noastră. Nu suntem condamnați la cristalizare și la ariditate, ci, încă o dată, pentru a face această verificare e nevoie de libertatea noastră. Trebuie să decidem de ce parte stăm.

Papa Francisc a spus-o de-o manieră foarte clară și emoționantă, la Capri, în 2 aprilie. Le vorbea victimelor cutremurului din Emilia, dar apelul său e valabil pentru noi, cei de aici, azi: «Să ne oprim [...] asupra ultimului dintre semnele miraculoase pe care Isus le săvârșește înainte de Paștele său, la mormântul prietenului său Lazăr. [...] În jurul aceluia mormânt, are loc astfel o mare *întâlnire-ciocnire*. *Pe de o parte este marea dezamăgire*, precaritatea vieții noastre muritoare care, străbătută de angoasa datorată morții, experimentează adesea destrămarea, un întuneric interior care pare insurmontabil. Sufletul nostru, creat pentru viață, suferă simțind că setea sa de binele veșnic este asuprită de un rău antic și întunecat. Pe de o parte este destrămarea din mormânt. Însă *pe de altă parte este speranța* care învinge moartea și răul și care are un nume: speranța se numește Isus. [...] Iubiți frați și surori, și noi suntem invitați să decidem în care parte ne aflăm. Putem să ne aflăm *de partea mormântului* sau *de partea lui Isus*. Există unii care se lasă închiși în tristețe și unii care se deschid la speranță. Există unii care rămân închiși în dărâmăturile vieții și unii care, asemenea vouă, cu ajutorul lui Dumnezeu ridică dărâmăturile și reconstruiesc cu speranță răbdătoare. În fața marilor „de ce” ale vieții avem două căi: să privim cu melancolie mormintele de ieri și de astăzi, sau să-l apropiem pe Isus de mormintele noastre. Da, pentru că fiecare dintre noi are deja un mic mormânt, vreo zonă un pic moartă în inimă: o rană, o pagubă suportată sau făcută, o supărare care nu dă liniște, o remușcare care revine și revine, un păcat pe care nu reușim să-l depășim. [...] Așadar să simțim adresate fiecăruia dintre noi cuvintele lui Isus adresate lui Lazăr: „Vino afară!”; vino afară din vârtejul tristeții fără speranță; desfă bandajele fricii care împiedică drumul, legăturile slăbiciunilor și neliniștilor care te blochează [...]. Urmându-l pe Isus învățăm să nu înnodăm viețile noastre în jurul problemelor care se îngâmădesc: mereu vor fi probleme, mereu, și când rezolvăm una, în mod punctual vine alta. Însă putem găsi *o nouă stabilitate* și această stabilitate este tocmai Isus, această stabilitate se numește Isus. Și chiar dacă greutățile nu vor lipsi, va exista mereu mâna sa care ridică».⁴³

Iar în noaptea de Paști, Papa a afirmat: «Cu Învierea, Cristos nu numai că a dat la o parte piatra de la mormânt, ci vrea să dispară și toate barierele care ne închid în pesimismele noastre sterile, în lumile noastre conceptuale calculate care ne îndepărtează de viață, în căutările noastre obsesive de siguranță și în nemăsuratele ambiții capabile să se joace cu demnitatea altuia. [...] Dumnezeu intră năvalnic pentru a tulbura toate criteriile și a oferi astfel o nouă posibilitate. [...] Bucură-te, pentru că viața ta ascunde un germen de înviere, o ofertă de viață care așteaptă trezirea. Și iată ceea ce ne cheamă această noapte să vestim: palpitatea Celui Înviat, Cristos trăiește! [...] Să mergem și să ne lăsăm surprinși de acești zori diferiți, să ne lăsăm surprinși de noutatea pe care numai Cristos poate s-o dea. Să lăsăm ca duiosia sa și iubirea sa să miște pașii noștri, să lăsăm ca bătaia inimii sale să transforme palpitația noastră slabă».⁴⁴

De asta suntem împreună zilele astea: ca să ne susținem, ca să ne rechemăm unii pe alții, prin mărturia noastră, prin zguduirea libertății noastre, ca să ne lăsăm surprinși și îmbrățișați de prezența Sa, astfel încât să nu fim răpuși în mormântul nostru, cum spune Papa. «Suntem invitați să decidem în care parte ne aflăm. Putem să ne aflăm *de partea mormântului* sau *de partea lui Isus*».

Vă atrag tuturor atenția să respectați liniștea, tocmai ca să ne ajutăm să stăm de partea lui Isus. Să nu banalizăm asta, să nu considerăm scontat. Dacă nu ne ajutăm ca liniștea să fie deplină și nu

⁴³ Francisc, *Omilia de la Capri*, 2 aprilie 2017.

⁴⁴ Francisc, *Omilia din Noaptea de Paști*, 15 aprilie 2017.

ceva mecanic, o tensiune totală spre a recunoaște Prezența sa, dacă nu exersăm în a face liniște, acestea nu vor fi pentru noi niște «exerciții» spirituale. Și tăcerea trebuie să se nască din trup ca să devină a mea.

Anul acesta ne-am gândit să dedicăm o parte din timpul de liniște pe care ni-l cerem la intrarea în săli ca să repetăm unele cântece din istoria noastră. Propunerea pe care ne-o facem se naște din dorința de a nu sconta darul de a cânta împreună. Dorim ca fiecare dintre noi – și deci comunitățile noastre – să poată redescoperi gustul, frumusețea și forța educativă a cântatului împreună.